

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— " "
četrt leta . . . 2.50 " "
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslaša, razpise, služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za pisanja je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 " "
trikrat . . . 12 " "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Osnovna sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 22. marca 1918.

Vabilo

na

sejo upravnega odbora

in vseh štirih odsekov Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva,

ki se vrši

v četrtek, dne 28. marca 1918, ob pol 2. popoldne v prostorih Učiteljske tiskarne v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

DNEVNI RED:

1. Konstituiranje vseh štirih odsekov.
2. Konstituiranje upravnega odbora.
3. Skupno posvetovanje upravnega odbora z odseki.
4. Došli predlogi se odkažejo odsekom.
5. Predlogi in nasveti.
6. Posvetovanja odsekov.
7. Odseki poročajo upravnemu odboru o svojih sklepih.

Vodstvo Zaveze.

Izjava.

Država in tudi posamezne avstrijske dežele nalagajo sedaj med vojno na rame ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva po šolskih inštancah izredno mnogo zastojnega dela. Ob izvrševanju tega dela se zdi časih temu učiteljstvu, da ni razen njega na svetu nobenega drugega stanu več. Razdeljevali so že razna vojna odlikovanja, a civilno učiteljstvo je bilo teh odlikovanj najmanj deležno. Učiteljstvo seveda ni delovalo zaradi odlikovanj, ampak zaradi stvari same. In delo, ki ga je izvršilo učiteljstvo v vojnem času z odličnimi uspehi, je bilo tako v učilnici kakor tudi zunaj nje v službi domovine ob raznih prilikah ogromno.

Tudi razni domači vojni in neredni odbori nočejo poznati učiteljstva. Učitelj-

skih zastopnikov ne marajo v svoji sredi, dela pa jim vendarle nalagajo — bodisi direktno ali indirektno. Imenovali bi lahko več takih odborov, a zadostuje naj splošna trditev. Saj se poznamo!

Ni treba posebe poudarjati, da nam kot resničnim demokratom ni prav nič do odlikovanj in pohval. Koder in kadar je sodelovalo napredno slovensko učiteljstvo, je to storilo zaradi dobrega ali lepega namena. Ako si pa želimo v odborih, ki apelirajo na našo pomoč, svojega zastopstva, je ta zahteva utemeljena v pravilu, da bi smeli tudi odločati tam, koder hočejo, da naj delamo. To vendar ne gre, da smejo drugi razpolagati z našimi močmi in z našim časom, ne da bi naši zastopniki imeli pri tem odločujoče besede! To je tlačenost!

Članstvo Zaveze hoče biti povsod enakopravno in enakoveljavno z vsemi drugimi stanovi in organizacijami. Kdor nas neče poznati, ta naj tudi ne pričakuje našega sodelovanja. S svojimi silami in sredstvi imamo pravico razpolagati mi sami v namene in smotre, ki jih spoznamo za koristne, potrebne in skladne z nalogami učiteljskega stanu. Na nas pa sme računati le tisti, ki se obrne na naslove naših organizacij po našo pomoč! Tako zahteva naš stanovski ponos!

Vodstvo Zaveze.

Podržavljenje okrajnih šolskih nadzornikov.

Dunaj, 1. marca 1918.

V naučnem odseku državnega zbora se je dne 28. pret. mes. vršila debata o podržavljenju okrajnih šolskih nadzornikov. Naučni odsek se je izrekel za podržavljenje. Največ pa so v odseku govorili o tem, katero učiteljstvo naj prihaja v poštev za nadzornike. Poslanec Glöckl se je v principu popolnoma pravilno izrekel zato, da se je treba v tem primeru ozirati le na ljudskošolske in meščanske učitelje, ki so njih strokovna usposobljenost, dolgoletna praksa ter osebnostna značajnost jamstvo, da bodo pravi možje na pravem mestu. Poslanec dr. Vrsotšek je bil mnenja, da se je treba ozi-

raiti tudi na učno osebje učiteljšč, nadalje pa takisto na strokovnjake iz vrst srednješolskih profesorjev. Dasi je Vrstovškovo načelo širše in bolj demokratsko, vendar nima toliko stvarne utemeljenosti, nego jo ima Glöcklovo. Med učnim osebjem na učiteljstvih so strokovnjaki, ki poznajo naloge in ustroj ljudskih in meščanskih šol, medtem ko takih strokovnjakov med srednješolskimi profesorji ni, ali so pa — bele vrane. Na Kranjskem so n. pr. napravili kar za deželnega šolskega nadzornika realnega kateheta dr. Opeko ter mu izročili ljudskošolski referat, ko je vendar jasno, da pozna ljudske šole le od zunaj ali pa izza mnenj in predsodkov nekaterih župnišč, kamor hodi na svojih inšpekcijah najprej po informacije. Tak nadzornik se mora najprej sam učiti, in samemu je treba nadzorstva in vodstva, preden se sprijazni in seznani s svojimi nalogami. In to se glasi kakor pravljica iz neznane dežele, da imenujejo za nadzornike tudi možje, ki ne poznajo šolstva, a ga naj nadzorujejo. Kako je to mogoče? In kje je to mogoče?

V naučnem odseku je naposled obveljalo Vrstovškovo načelo, da srednješolskih profesorjev ni izključiti iz imenovanja za okrajne šolske nadzornike. S tem je dana vladi pri izbiri nadzornikov ugodna prilika, da poišče res strokovnjake za ta važna mesta. Ne bo ji treba več izbirati le eksponentov kake politične stranke, kakor je to — recimo — fakt na Kranjskem, ali pa dvigati na nadzorniško mesto celo moža, ki se je v dobi vojne dobro, a k sreči brezuspešno kvalificiral za — denuncianta, kar je tudi že na Dunaju znano.

Stališče večine slovenskega in češkega učiteljstva glede podržavljenja okrajnih šolskih nadzornikov je jasno. Mi smo proti temu. Naši razlogi so znani. Državi vendar ne gre vsa oblast glede pravic, medtem ko ostaja hladna glede dolžnosti. S podržavljenjem okrajnih šol. nadzornikov prijemlje vlada šolstvo zopet pri vrhu, medtem ko pušča v nemar njene temelje in nosilce kulturnih smotrov šolstva. To načelo je za državo jako komodno in ceno, a ni niti pravilno, niti pravično, še manj je skladno z demokracijo, ki objema s čim večjimi, vedno jače se pojavljajočimi valovi vse plasti vseh narodov. Šola vendar ni dvoživka, ampak mora po vsem svojem bistvu, vstroju, namenu in smotru služiti

le enemu: narodu! Podržavljenje okrajnih šolskih nadzornikov nima v danih razmerah stvarne utemeljenosti, temveč je to le eksistenčno vprašanje nadzornikov samih, ki se — kar je popolnoma jasno — gorče zavzemajo za uzakonenje svoje zahteve, ker so seveda tudi ti gospodje najbližji samemu sebi. Kruh je toliko tečnejši, ako je stalen — ne pa le od danes do jutri. Za eksistenco okrajnih šolskih nadzornikov resnično doslej nismo zavidali, ker sta jih politika in birokratizem držali v trdih škripcih; še manj jih bomo zavidali v bodoče, ker nam bodo še bolj tuji, nego so nam bili doslej. Naši tovariši postanejo strogo uradne osebe, obdane z vsem respektom in z vso silo uniformirane avtoritete, in le od njih intelekta in individualnosti bo odvisno, koliko bodo uspešno svojega delovanja naslanjali na zblizanje in harmonijo naših proletarskih ter z trnjevo krono mučeništva in zaslužjenja ovenčanih duš!

O veliki večini okrajnih šolskih nadzornikov po slovenskih deželah ni čuti žale besede. Možje so, ki razumejo svoj posel ter jih niti niti sposobnosti, niti značaja ne trgajo od učiteljstva. Učiteljstvo so prijatelji, svetovalci in objektivni sodniki, zato se lahko ponašajo z uspehi, ki jih doseže učiteljstvo v njih nadzorovalnih okrajih. Ker so z učiteljstvom, je učiteljstvo z njimi. Vse roke so sklenjene na skupnem delu in v medsebojni pomoči.

Drugod je pa položaj tak, umetno in namenoma ustvarjen, da ni prijateljstva, kjer bi moralo v interesu šolstva in učiteljstva biti. Tudi svetovalec ne more biti nihče, kdor sam ničesar ne zna, zato je pa objektivna sodba izključena, ker nadzorujejo diletanti strokovnjake in kjer navideznost — recimo kar odkrito: lepo s šolske table v zvezke dobesedno in doštetično prepisane naloge — dikтира sijajno službeno kvalifikacijo, medtem ko glave šolske mladine prihajajo vsak dan bolj prazne . . .

No, naj se zgodi karkoli, mi se ne bomo prav nič razburjali. Iz tega, koga od sedanjih okr. šol. nadzornikov podržavijo, spoznamo, ali vodi državne oblasti pri tej transakciji stvar ali oseba, pamet ali strast. Iz tega pa tudi razvidimo, kake namene ima s slovenskim šolstvom. In naposled ali pa v prvi vrsti: tudi ta akcija nosi vse znake malenkostne krparije, ki ne postavi

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Koncerta Minije Tomšinske in Antona Trosta.

V letošnji koncertni sezoni očitno prevladuje instrumentalna glasba, največkrat smo poslušali pianiste, med njimi domačina Ličarja in Antona Trosta. Na odru deželnega gledališča je jeseni nastopil sloviti klavirski virtuoz Backhaus, ki bi ga želeli še slišati, pozneje je koncertirala virtuozinja na gosli Angelina Svobodova, pred par tedni pa mlada Rusinja Minja Tomšinska.

Da so ljudje na njen koncert kar drli, pripišem na rovaš reklame, ki je povedala, da so mlado Rusinjo komaj izpustili iz internacije v Budimpešti. Nekako nezaupljivo so obiskovalci koncerta gledali na oder, ko se je pokazalo mlado rusko dekle bledih lic, skoro boječega nastopa in je občinstvu dalo običajni poklon. Toda ko je koncertantka dvignila svoje gosli in jim začela izvajati otožne melodije, so na mah izginili vsi predsodki, in koj po prvi točki je gleda-

lišče odmevalo gromkega aplavza. Zaigrala nam je več točk, med njimi Paganinijev koncert, ki imajo nanj pogum le dovršeni goslači. Tomšinska je mlada virtuozinja, zato tudi še ne popolna. Prekrasno se ji posrečijo otožne, sentimentalne in lirčne stvari, dočim ji v točkah s hitrejšimi tempi mnogokrat izpodleti, ker ima preveč temperamenta. V hitrici uide njenim goslim napaden ton, dvojni prijem niso čisti, ni več harmonije in lepote v njenem igranju. Kadar pa zopet zasvira počasno melodijo, tedaj je njega igra občutena, v srce segajoča.

Na klavirju je Tomšinsko spremljala pianistinja Marija Ledererjeva z Dunaja, ki je tudi sama igrala par točk, žal, na skrajno slabem klavirju. —

Z napetostjo smo pričakovali koncert pianista Antona Trosta, domačega umetnika, ki je kot odličnjak zapustil šolo Glasbene Matice, študiral pozneje na dunajski glasbeni akademiji in jo dovršil z odličnim uspehom, s priznanjem diplome in Lizstove nagrade. Potem je koncertiral z znamenitim goslačem Zlatkom Balokovićem po Hrvaškem in celo v Egiptu. Sedaj deluje na Dunaju, kjer je nastopal z velikim uspehom na prireditvah najodličnejših dunajskih glasbenih društev. Odkar ni nastopil v Ljubljani, je preteklo že več let,

in razprodana Unionska dvorana je v nedeljo, dne 17. minulega meseca, dokazala, da Slovenci vedo ceniti uspehe svojega umetnika — rojaka. Vzpored koncerta je nosil imena najznačilnejših klavirskih kompozitorjev klasične in sedanje dobe: Trost nam je virtuozno igral Bacha, Brahmsa, Chopina, Suka, Dvořaka in skupno s svojo soprogo Claire Trost-Fiedlerjevo Lizsta. Ljudem je najbolj agujala Chopinova Poloneza op. 33 in Lizstov klavirski koncert v A-duru za dva klavirja, v katerem se je tudi Trostova gospa izkazala kongenialna umetnica s svojim soprogom. Trostova igra izraža kolosalno tehniko, ki se kaže v krepko treniranih rokah. Mogočni akordi so kot izklesani iz granita, pasaže in kadence odlikuje izredna ročnost, le v nežno pobarvanih delih skladb čutim preveč moške udarce, premalo finega občutja. Na občinstvo je grandiozno učinkoval Lizstov koncert, delo klavirskega heroja, polno bestočih harmoničnih in ritmičnih listov.

Trostu je bil v priznanje poklonjen velik lovorov venec s slovenskim trakom, gospe Trostovi krasi čepček. Umetniškemu paru želimo mnogo sreče in krasnih uspehov, želimo pa tudi, da nas še obišče: Trost je sin ljubljanskega učitelja Trosta.

Z. P.

60 letnica Viktorja Parme.

Viktorja Parmo lahko štejemo med najpomembnejše slovenske skladatelje. Kolikrat so igrali njegove »Mlade vojake«! Če bi imel toliko vinarjev, je gotovo najtežje najti mož na Slovenskem. Njegove pevske vložke h Govekarjevimi »Kokovjučem«, koračnicama iz opere »Anaconke« in najrazličnejši drugi plesni komadi so našli pot v vsako glasbeno družino. Izmed Parmovih oper je najboljša »Ksenija«, nekdanja domača našim in zagrebškemu carju. Glasbena Matica je pred leti izvajala njegovega »Povodnjega moža«, bogve koliko neizvajanih skladb ima Parma še v svoji miznici. Predvsem je operetni skladatelj, ljubitelj lahkokrile Muze. Gotovo pa je, da je on eden onih slovenskih skladateljev, ki imajo orkester v svoji popolni oblasti: Njegova orkestracija je izborna. Kot politični uradnik je služboval na Kranjskem pri mnogih okr. glavarstvih. Povsod je bil učiteljstvu prijazen in naklonjen. Imamo ga v najboljšem spominu. Vojna furija pa ga je pregnala iz Ljubljane na Dunaj, kjer ima vsaj mir. Ob šestdesetletnici mu tudi mi kličemo: Še na mnoga leta!